Педагогічні КАДРИ

газета

ЗАСНОВАНА У ЖОВТНІ 1929 РОКУ

№ 6 (1648) КВІТЕНЬ 2015 РОКУ

НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Кадр місяця

30 квітня 2015 року в Національному педагогічному університеті відбулося відкриття аудиторії професора Григорія Волинки, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філософських наук, проректора з наукової роботи НПУ, який рік тому пішов з життя. Григорій Іванович Волинка 35 років свого життя присвятив науково-педагогічній діяльності в Драгомановському виші.

Світлина Михайла Франківського

З нагоди 180-річчя НПУ

Ректор зустрівся з митцями

У ПЕРЕДДНІ урочистих заходів з нагоди 180-річчя Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова ректор вишу **Віктор Андрущенко** приймав митців НПУ, почесних і заслужених професорів і докторів університету, Героїв України, народних артистів, заслужених артистів України, що віддають частку своєї душі, виховуючи нове покоління у дусі високої культури і мистецтва.

"Гармонійний і всебічний розвиток особистості, що пропагує уже кільканадцять років Драгомановський університет, не був би ніколи реалізований вповні, якби не ваша праця, наші шановні великі служителі мистецтва, – наголошує Віктор Петрович. – *Мати дотичність до вас, просто сидіти поруч, мати можливість відчути ваше натхнення, доторкнутися до вашої творчості – безмежне щастя для кожної людини, особливо для студентського загалу*".

Від імені всього колективу університету ректор та проректорський корпус висловили вдячність митцям за щиру працю для Драгомановського університету, любов до молоді, патріотизм. Студенти ж побажали гостям міцного здоров'я та ще довгих років життя, натхнення і віри у світле майбутнє, що сьогодні лягає на плечі молоді.

Університет пишається такою когортою української мистецької інтелігенції, серед якої **Анатолій Авдієвський**, **Мирослав Вантух**, **Іван Драч**, **Борис Олійник**, **Ліна Костенко**, **Анатолій Паламаренко**, **Тамара Стратієнко**, **Андрій Демиденко**, **Олександр Гурець**, **Василь Федоришин** та інші.

Прес-служба університету

Міжнародна діяльність

Ректор НПУ зустрівся з ректором Університету в Туреччині

8 КВІТНЯ 2015 року ректор Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова академік **Віктор Андрущенко** зустрівся з ректором **Gedizuniversity Izmir** професором **Dr. Seyfullah Gevik** та з головою правління Українсько-турецького культурного центру "Сяйво" **Гьохканом Деміром**. У рамках співробітництва з Українсько-турецьким культурним центром Драгомановським університетом започатковано і реалізовано вже низку міжнародних проектів.

Для виконання різноманітних ініціатив залучаються фахівці іноземних вищих навчальних закладів.

"На перетині наукових і освітніх досягнень університетів різних країн, завдяки обміну досвідом, літературою, стажуванню наукових співробітників народжуються нові взаємовигідні напрямки співробітництва, розвиваються наукова і освітня галузі", – переконаний **Віктор Андрущенко**.

У розмові колеги обговорили можливі шляхи співпраці, окреслили пункти майбутньої партнерської угоди. Це стосується й зокрема поїздок наших вчених до Туреччини, обміну студентами, лекцій іноземних колег в Україні. Завдяки англійській мові викладання в Gedizuniversity це не складатиме труднощів і для українських студентів.

Не менше зацікавився пан Gevik і функціонуванням Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи, яку очолює Віктор Петрович. Здебільшого імплементацією Педагогічної Конституції Європи, що сьогодні поширилася вже за межі європейського простору. Домовленості йшли й щодо співробітництва із цією Асоціацією.

Також до розмови долучилися проректор з міжнародного співробітництва НПУ **Володимир Лавриненко** та проректор з науково-методичної роботи гуманітарних інститутів **Богдан Андрусишин**.

Прес-служба університету

Профкар'єрна орієнтація

День кар'єри НПУ – 2015

стор. 2

Інтерв'ю

Алла Ярошенко: "Співпраця – постійний систематичний процес"

стор. 3

Інтерв'ю

Марія Шеремет: "Хочеш зробити людині добро – зроби крок "

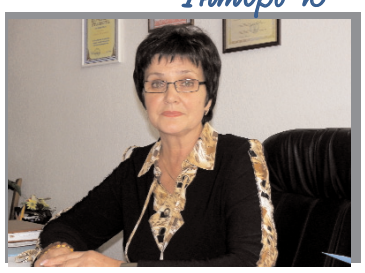

стор. 5

Наукова робота

Проблема гідності у вимірах війни та миру. Обговорюють драгомановці

Відкриття міжкафедрального семінару

Кафедра філософської антропології Інституту філософської освіти та науки НПУ імені М. П. Драгоманова організувала обговорення однієї з найактуальніших проблем сучасності: людської гідності у вимірах війни та миру. Дискусії щодо окресленої проблематики розгорнулися у форматі міжкафедрального семінару "Філософія. Людина. Культура".

Унікальність і важливість заходу виділив у своєму вступному слові ректор НПУ **Віктор Андрущенко**, зазначивши, що подібний аналіз ситуації у міждисциплінарному плані завжди демонстрував свою результативність. Вчені різних наукових площин і навіть різних академічних поколінь забезпечують погляди на одне й те ж поняття під різними точками зору, що у свою чергу розкриває об'ємну картину того чи іншого явища. Тема людської гідності все більше актуалізується сьогодні в наукових доробках вчених.

"Сьогодні ми всі поставлені в обставини, коли жити, творити й відтворювати доводиться в умовах фактичної війни, – розповідає Віктор Петрович. – *Ці умови на нас тиснуть таким чином, що психологія, мораль, наші уявлення про сутність і призначення людини, людські цінності трансформуються. Проблема ж гідності – дуже глибока й є фактично проблемою людського єства. Її перетворення в сучасних умовах – сутність перетворення людини".*

Вчені резюмують, що те, наскільки конкретна людина здатна бути внутрішньо вільною, не піддаючись тиску з боку суспільства, цивілізаційних змін, говорить про її людську гідність і шляхетність.

"Разом з тим, ми декларуємо єдність як відчуття цінності кожної людини, – наголошує завідувач кафедри філософської антропології **Світлана Крилова**. – *Чим більше ми відчуваємо повагу й свою потрібність з боку соціуму, тим більше нам хочеться самореалізовуватися й відповідно робити щось для цього суспільства".*

Прес-служба університету

Профкар'єрна орієнтація та працевлаштування

ДЕНЬ КАР'ЄРИ НПУ – 2015

2 квітня в гуманітарному корпусі НПУ імені М. П. Драгоманова пройшов "День кар'єри НПУ – 2015". Захід такого формату у стінах нашого вишу відбувається другий рік поспіль за сприяння керівництва та студентів Інституту філософської освіти і науки. В рамках заходу всі охочі могли не лише ознайомитись з програмами стажування та працевлаштування, а й пройти профорієнтаційне тестування, яке нині є популярним у світовому освітньому просторі.

Організатори виставки роботодавців

Увазі студентів були представлені організації, які займаються допомогою у працевлаштуванні: Молодіжна біржа праці, Всеукраїнська громадська організація "Для спільної справи", Київський міський центр зайнятості. Звернувшись до цих організацій, студент мав змогу отримати кваліфіковану допомогу. Крім цього, драгомановцям були запропоновані лекції, тренінги, курси та тестування, які спрямовані не лише на вибір професійної сфери діяльності, а й на те, щоб навчити правильно поводити себе на співбесіді з роботодавцем чи писати резюме.

Також свої вакансії запропонували компанії "ProCredit Bank", "EY", "Metro", "АХА Страхування" та "Воля". Однією з позитивних якостей, що об'єднує всі ці організації, є наявність оплачуваного стажування, термін якого варіюється від кількох тижнів до півроку, в тому числі навіть за кордоном. Майже всі присутні роботодавці не наполягають на профільній освіті, пояснюючи це тим, що необхідним навичкам вони навчать стажерів на "власних курсах". До того ж, вони навмисно шукають студентів філософського навчального підрозділу, які мають, як відомо, креативне мислення.

На відміну від минулого року, цього разу більшість компаній надавала перевагу студентам старших курсів, тобто майбутнім випускникам. Причиною цьому є вищий рівень компаній на ринку праці, що вимагають повний робочий день. Як зазначають самі роботодавці, студентам перших курсів важко поєднувати навчання з роботою і їх головне завдання на даному етапі – навчатись. А от щодо досвіду роботи, то його мінімальність чи взагалі відсутність не є проблемою. Представлені компанії наголошують на гарантуванні подальшого працевлаштування та можливості кар'єрного зросту.

Користь проведення заходів такого типу полягає у змозі студентів реалізувати себе, а також поповнити ринок праці підготовленими кваліфікованими фахівцями. Роботодавці охоче йдуть назустріч студентам, щоб допомогти відкрити їм свій потенціал, бо саме вони представляють майбутнє нашої країни.

Студенти знайомляться з вакансіями

Організатори заходу сподіваються, що "День кар'єри НПУ" стане чудовою традицією в нашому університеті, бо це чудова нагода для студентів визначитись з видом діяльності на майбутнє й отримати досвід роботи.

Захід відбувався завдяки співпраці Інституту філософської освіти і науки НПУ імені М. П. Драгоманова та Київського молодіжного центру праці за сприяння Відділу професійно-кар'єрної орієнтації та працевлаштування НПУ імені М. П. Драгоманова.

Влада ГЕРАСИМЕНКО
Фото Вікторії Алексеєвої

Студентське наукове товариство

Тиждень студентської науки – 2015

З 27 до 30 квітня 2015 року в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за ініціативи Студентського наукового товариства імені Григорія Волинки пройшов Тиждень студентської науки – 2015. Урочисте пленарне засідання відбулося 27 квітня в актовій залі, оскільки жодна конференц-аудиторія не змогла умістити усіх охочих поспілкуватися з професорами і академіками університету.

За словами ректора НПУ **Віктора Андрущенка**, така ідея весняних наукових днів для молоді, що вже давно практикується у ВНЗ, – прекрасна можливість студентам спробувати свої сили в науці, продемонструвати досягнення, долучитися до великих світу цього в академічних колах.

Кожен інститут із 20, що входять в структуру університету, підготував до тижня науки свої заходи, серед яких звітно-наукові конференції, інформаційні зустрічі, науково-практичні семінари, тренінги, творчі зустрічі і круглі столи. Проблематику усіх заходів обирали самі студенти, чим, власне, й забезпечили свою особливу активність та зацікавленість у Тижні науки.

Завершенням наукової семиденки стало відкриття аудиторії імені професора Григорія Волинки 30 квітня 2015 року в гуманітарному корпусі університету. Григорій Іванович довгий час був проректором з науки в НПУ і одним з перших долучився до створення Студентського наукового товариства. Зберегти пам'ять про прекрасного вченого і дослідника історії філософії запропонували студенти.

Прес-служба університету

Патріотизм

Ветерани, студенти, волонтери – разом для благої справи

ВОЛОНТЕРСЬКА робота студентської молоді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова набуває все більшої активності. Її головна мета – адресна допомога тим, хто її потребує. Серед основних напрямків волонтерської роботи студентів – соціальна підтримка та шефська допомога ветеранам Великої Вітчизняної війни, бійцям АТО та іншим.

З цього приводу була організована та проведена зустріч активу студентів – волонтерів НПУ з волонтерами Академії внутрішніх справ задля обміну досвідом та допомоги ветеранам, сім'ям загиблих бійців АТО, а також щодо проведення спільних зустрічей і круглих столів.

У зустрічі взяли участь представники Ради ветеранів Шевченківської та Солом'янської РДА, ветерани Академії внутрішніх справ. Волонтери відвідали музей академії, обмінялися подарунками та поділилися планами на майбутнє.

Микола КОТ,
Голова ради ветеранів НПУ

Інтерв'ю

Алла Ярошенко: "Співпраця – постійний систематичний процес"

У контексті заявленого політичного курсу України до Європейського Союзу співпраця з іноземними освітніми закладами набуває ще більшої актуальності. Інститут соціальної роботи та управління є одним з навчальних підрозділів університету, де студенти при бажанні мають змогу отримувати європейський досвід навчання. "Подвійні дипломи" – проект, який сприяє активним і цілеспрямованим студентам в плані кращої професійної самореалізації. Подробиці цього проекту для читачів газети "Педагогічні кадри" розповідає його натхненниця і головний організатор – доктор філософських наук, професор Алла Ярошенко

– Розкажіть, будь ласка, як розпочався проект "Подвійні дипломи"?

– Проект "Подвійні дипломи" зародився саме в стінах Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова починаючи з співпраці з Вищою лінгвістичною школою в Ченстохові (Польща), тепер сферу наших міжнародних зв'язків розширено, й до цього проекту долучилась Вища школа Гуманітас (м. Сосновиці). Мені було приємно, що на минулорічній великій конференції, яка відбулась в Польщі за участю доктора Цезарія Вошінського і мера міста Ченстохов, було чітко зазначено, що пріоритетним у їхній співпраці завжди був і залишається саме наш університет. Ми першими започаткували такий формат співпраці, а вже через певний час були залучені університети з Тернополя, Мелітополя, Луганська, Одеси. Для нас важливо, що всі польські починання спочатку орієнтовані в бік студентів Драгомановського університету.

– Як відбувається набір студентів?

– Коли ми починали реалізацію цього проекту, то було складно з формуванням групи. Хтось не довіряв, хтось боявся, а хтось думав, що платня за навчання занадто мала і це якась авантюра. Єдиною умовою відбору була відсутність академічних заборгованостей. Ми розуміли: якщо студент не навчається у нас, то не буде і там. Хоча є й винятки: одна студентка сказала, що їй цікавіше навчатися в Польщі. Але я вважаю, що рівень української освіти є достатньо високим і в певних речах навіть кращий, ніж за кордоном. Але ця дівчинка добре володіє польською мовою і їй подобається їх культура, тому думаю, що вона сама налаштувала себе таким чином.

Перший раз ми поїхали влітку 2012 року. Студентам підготували чудову програму практичного спрямування: відбулася зустріч з керівництвом університету, було організовано наукову конференцію, тренінги. В першій половині дня відбувались пари, а в другій – ми відвідували заклади соціальної сфери. Це було настільки цікаво для студентів, що вже через кілька днів фотографії "Як ми почали літню сесію" були популярними в мережі Інтернет. Почав спрацьовувати метод "рівний – рівному", тому коли я восени попросила помічників зібрати в аудиторії бажаючих, то з цим вже не було проблем. Студенти вже знали деталі проекту від друзів, які повернулись з навчання за цією програмою. Якщо в перший рік навчання група складалась з 15 студентів, то в другий рік – 40. В кожного своя мотивація: дехто із західної частини України, тому для них це близько за духом, дехто прагне розширити свій світогляд, а є й такі, що вже працюють в соціальній сфері і їм цікаво порівняти українську і польську специфіку. На сьогоднішній день є багато бажаючих поїхати на практику і стати фахівцем європейського рівня.

– Тішить, що серед мотивацій студентів ви назвали знання, досвід, практику, а не отримання європейської "корочки".

– На зустрічах зі студентами ми не піднімали тему переваги одного диплома над іншим. Про це навіть не було мови. Ми розповідали студентам про важливість академічної мобільності і конкурентоздатності на ринку праці, значущість залученості до світової культури і сучасного знання. Ми звертали увагу не на "корочку", а на якості, якими вони мають володіти для того, щоб професійно реалізуватись. Серед студентів я теж не чула про таку мотивацію, як диплом іншого кольору чи іншою мовою, їх цікавить саме культура.

– Наскільки мені відомо, в Польщі напрям соціальної роботи як такий відсутній. Що ж в них є натомість?

– Спеціальність "Соціальна робота" легко адаптується під спеціальності "соціальна педагогіка", "соціальна допомога", тобто всі спеціальності, за якими здійснюється підготовка студентів в нашому Інституті. В Польщі студенти також мають змогу отримати таку спеціалізацію як "соціальна ресоціалізація". Це робота з незахищеними верствами населення і з людьми, які мають певні вади. Для нас ця спеціалізація є цікавою, тому вона входить до академрізниці, яка викладається.

Цікаво, що в Україні для захисту диплому чи дисертації потрібно мати публікацію у фаховому виданні, а за кордоном по-іншому. В Польщі існують збірники міжнародних праць певної спрямованості, наприклад, гуманітарної. Цей журнал матиме загальну назву, а далі йтимуть розділи. Публікація в такому журналі влаштує майбутніх кандидатів наук як з філософії, так і з соціології, педагогіки, соціальної роботи та ін. Для європейців головне, щоб були міжнародні номери публікацій, а не конкретна фаховість.

– Ви так натхненно про все розповідаєте!

– Коли я вперше озвучувала студентам інформацію про проект, то знала, що потрібно все зробити якомога краще. Сьогодні існує певний рівень недовіри до навчальних закладів, тому цей величезний пласт роботи ми з колегами повинні були виконати якісно. Я контролювала роботу на всіх рівнях, тому знаю кожен крок від початку до того, що маємо сьогодні. Слід згадати і ще одного партнера, завдяки якому цей проект став можливим, – "Центр академічних обмінів". Коли колеги з цієї установи запропонували співпрацю, то в них теж не були відпрацьовані механізми реалізації такого науково-навчального проекту. Але всі три сторони прагнули співпраці, тому ми підписали договір. Тепер ми тісно співпрацюємо і не даємо забути одне про одного, адже співпраця – постійний систематичний процес.

– Бачу, що вмотивованість студентів і зацікавленість керівництва нашого університету сприяють ефективній співпраці.

– Ми маємо налагоджену роботу. Поки студенти навчаються, ми з колегами працюємо разом з навчальним відділом. На кожного студента заведені навчальні картки, і частина з тих предметів, які читались в Україні, перезараховується польським навчальним закладом. Крім того, ми не зупиняємось на досягнутому. Наразі ведемо переговори про наукові проекти і зі свого боку вже передали наше бачення їх реалізації. Польська сторона має розглянути пропозиції, щоб Євросоюз виділив кошти для їх реалізації. Це ті проекти, які справді потрібні студентам і актуальні для їх професійного зростання, тому хочемо охопити цей напрям роботи і сподіваємось реалізувати задумане.

Спілкувався Сергій РУСАКОВ

Ініціативи драгомановців

Проведено навчальний семінар про подолання професійного вигорання

Редакція університетської багатотиражки отримала вдячного листа за проведений навчальний семінар одного з викладачів Драгомановського університету. Зв'язавшись з відправником, ми отримали матеріал про проведений захід, тому із задоволенням розміщуємо його в газеті.

26 березня в Бородянській спеціалізованій школі – ЗНЗ № 2 відбувся навчальний семінар "Саморегуляція вчителя засобами психосинтезу в умовах професійного вигорання" практичного психолога, кандидата психологічних наук, доцента кафедри психології і педагогіки НПУ імені М. П. Драгоманова **Кучеренко Єгора Валерійовича.**

Серед основних труднощів сучасної школи проблема професійного вигорання вчителя залишається мало вирішеною з точки зору психологічного супроводу, що пов'язано зі зниженням престижності професії, низьким матеріальним заохоченням, важковиховуваністю учнів, а іноді із несумісністю змісту навчання з виховною метою уроків. Ці проблеми створюють психологічні передумови внутрішніх конфліктів вчителя, який "балансує" між необхідним та бажаним, між шаблонним та творчим, між вимушеним та спонтанним. Саме тому психосинтез як психокорекційний та профілактичний засіб дозволяє вчителю розвинути свою емоційну та особистісну саморегуляцію при вирішенні саме внутрішньоособистісних конфліктів, які викликані професійними обов'язками, тобто мають зовніші, пов'язані з навчально-виховним процесом, причини.

Єгор Кучеренко почув від колег, що відкритість та невимушеність є найбільш бажаними переживаннями, що супроводжують стан внутрішнього комфорту в умовах роботи, особливо стресових. Ось чому ці бажані переживання так часто суперечать природним реакціям роздратування, незадоволення, а також посиленому прагненню досягти ідеальних результатів (вони можуть стосуватись будь-якої професії в системі "людина-людина").

Протягом семінару на прикладі техніки дослідження професійної реальності (ТДПР) вчителями було виявлено, що вони можуть надміру схилятись до несвідомого сприйняття учнів виключно з позиції учасника навчально-виховного процесу, продовжуючи застосовувати педагогічні методи, ефективність яких перевірена і не завжди виправдовує себе.

Психосинтез як метод роботи з несвідомим та свідомим виміром психологічних проблем дозволяє вчителю завдяки спеціальним вправам поєднати професійне "Я" з особистісним, відкриваючи ширші можливості сприйняття суб'єкт-суб'єктних стосунків з учнями. Завдяки можливостям уяви та суб'єктивному оцінюванню, кожного учня можна сприймати інакше, ніж просто як людину, що вчиться. Це створює внутрішні передумови до зміни методології вирішення типових педагогічних проблем (мотивації учіння, недисциплінованості школярів тощо). Саме тоді в очах вчителя учень стає майбутнім фахівцем, батьком, матір'ю, другом, чоловіком, дружиною, громадським діячем, тобто його особистість виходить за межі актуальної учнівської позиції, яка водночас є провідною соціальною роллю.

Семінар завершився дискусією ведучого та педагогів. Було наголошено, що психосинтез дозволяє вчителю емоційно трансформувати та переосмислити власне ставлення до проблемних молодших школярів та підлітків, в роботі з якими виникають негативні емоційні реакції, зокрема стрес. Так гармонізується об'єктивне та суб'єктивне оцінювання та взаємні очікування учасників навчально-виховного процесу – і учнів, і вчителів. При цьому вчитель може і сам вийти за стереотипізовану модель власної поведінки та спілкування, що знижує рівень його емоційної напруги, тренує стресостійкість та творчо розвиває його особистість.

Виносимо щиру подяку за організацію семінару директору школи Олені Лазутіній та шкільним психологам Тетяні Купрієнко й Ользі Дубині – випускниці НПУ імені М. П. Драгоманова.

Анатолій ФУРСЕНКО, вчитель основ здоров'я

До 10-ї річниці кафедри образотворчого мистецтва

Кафедра триєдності: освіта, дослідження, культура

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ "Образотворче мистецтво" відкрито в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова 28 квітня 2005 року. Для її навчально-методичного забезпечення того ж року організовано випускову кафедру образотворчого мистецтва в Інституті педагогіки і психології. Біля її витоків стояв відомий український художник-педагог, засновник вітчизняної школи методики навчання образотворчого мистецтва професор **Микола Авксентійович Кириченко**. За десять років свого існування кафедра забезпечила неперервність і наступність підготовки фахівців з образотворчого мистецтва: вона випускає бакалаврів, спеціалістів і магістрів, даючи їм можливість продовжити навчання в єдиній в Україні аспірантурі та докторантурі кафедрі за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання образотворчого мистецтва. Спеціальність "Образотворче мистецтво" користується стійким попитом серед абітурієнтів, про що свідчить щорічне зростання вступного конкурсу, а також співвідношення студентів контрактної та бюджетної форми навчання. Про авторитет спеціальності говорить зацікавлення навчанням з боку іноземних студентів: тут навчаються студенти з Китаю, Вірменії, Росії, Туркменістану.

Як правило, більшість студентів-випускників щорічно розподіляються в загальноосвітні заклади м. Києва та Київської області, інших областей України, що свідчить про попит на відповідних фахівців. Частина випускників працює в приватному освітньому секторі, надаючі конкурентні освітні послуги. Третина студентів розподіляються за попереднім власним вибором, працюючи останній рік на майбутньому робочому місці в ЗОШ та художніх студіях. Ряд студентів продовжують навчання в аспірантурі, плануючи пов'язати свою діяльність з науковою кар'єрою. Спостереження за випускниками свідчить, що вони є постійними активними учасниками всеукраїнських художніх виставок і творчих проектів. Все це є закономірним результатом збалансованої та гнучкої організації навчання, що дає змогу кожному випускнику залежно від досягнутого рівня та природного потенціалу знайти своє місце в сучасних умовах динамічного ринку праці.

Кафедра образотворчого мистецтва як профільний науково-методичний центр позиціонує себе як лідер у вітчизняному науковому і методичному середовищі фахівців з мистецької освіти, об'єднуючи довкола себе художньо-педагогічні спеціальності українських вишів. Ці лідерські позиції зумовлені пропагованим кафедрою принципом, сформульованим ще видатним філософом **Карлом Ясперсом**, за яким університет є "всесвітом наук" у триєдності освіти, дослідження і культури. Отже, місце своє в університетській драгомановській сім'ї кафедра знаходить, даючи студентам можливість долучитись до різних видів образотворчості, багатопланових культурних надбань, бурхливого мистецького сьогодення, інноваційних педагогічних пошуків, наукових досліджень у обраному напрямку.

Г. Нечипорук. Натюрморт. 2012

Реалізація такої мети не в останню чергу уможливлена якістю професорсько-викладацького забезпечення спеціальності. Кафедру очолює відомий мистецтвознавець, культуролог і педагог, професор, доктор педагогічних наук **Олена Шевнюк**. В складі кафедри – знаний український скульптор **Олександр Красноголовець**, відомий майстер батику та гобелену, член Спілки дизайнерів України **Любов Плазовська**, талановиті художники-живописці, члени Спілки художників України **Володимир Труш** і **Роман Власюк**, майстер декоративного і монументального розпису, член Спілки дизайнерів України **Любомир Цебенко**, популярні серед вітчизняної малечі ілюстратори дитячих книжок і журналів, лауреати премії Наталі Забіли **Катерина Шалварова** і **Ольга Сова**. Якість професійно-педагогічної підготовки студентів забезпечена також реальним методичним досвідом викладачів кафедри, які працювали або працюють в загальноосвітніх школах або позанавчальних закладах освіти Києва, серед яких "вчительська зірка" – переможець конкурсу "Вчитель року" в номінації "образотворче мистецтво" – **Іраїда Руденко**. За останні п'ять років на кафедрі підвищили свій науковий рівень 5 випускників аспірантури. Викладачі кафедри є постійними експертами-рецензентами вітчизняних шкільних підручників і посібників з образотворчого мистецтва.

Викладачі кафедри постійно і наполегливо працюють над удосконаленням змісту навчання образотворчого мистецтва як галузі, що динамічно розвивається та вимагає постійного збагачення й оновлення, особливо в умовах євроінтеграційних процесів. Окрім традиційних дисциплін "Рисунок", "Живопис", "Композиція", "Скульптура", "Історія мистецтв" випускова кафедра пропонує студентам ряд спецкурсів актуальної проблематики, які розширюють і поглиблюють їх базову підготовку, озброюючи їх найновішими науково-методичними знаннями. Серед них – "Сучасне візуальне мистецтво", "Портретний живопис", "Пейзажний живопис", "Декоративна пластика", "Актуальні проблеми сучасного мистецтва", "Технологічні проблеми творчості художника", "Сучасне декоративне мистецтво", "Інноваційні методики навчання образотворчого мистецтва". Всі вони методично оснащені програмами і спираються на використання передових технологій навчання у ВНЗ, які сприяють професійно-творчому розвитку студентів і спрямовані на підвищення мотивації навчання, розвиток їх самостійності, наближення процесу навчання до реалій майбутньої професійно-педагогічної діяльності: проблемні лекції, навчальні та музейні проекти, кейс-метод, ігрові технології, методи контекстного навчання, мікровикладання, тренінги, практикуми тощо.

В майстерні скульптури

Інноваційний характер навчально-методичної роботи забезпечено лідерськими позиціями викладачів випускової кафедри в освітньому просторі України. Видані ними "Освітньо-професійний комплекс з образотворчого мистецтва" (2012), "Збірник програм з образотворчих дисциплін" (2008), методичні рекомендації для дипломного (2009) і курсового проектування (2009) стали нормативними для всіх художніх спеціальностей вищих педагогічних закладів України. У центрі уваги вітчизняних фахівців з методики навчання образотворчого мистецтва також започатковане випусковою кафедрою щорічне методичне видання з актуальних проблем технологій навчання образотворчого мистецтва. Кафедрою вперше на Україні видано понад десятка навчальних посібників з грифом МОН України, серед яких – "Основи образотворчої грамоти" М. Кириченка (2002), "Український народний декоративний розпис" М. Кириченка (2006), "Основи скульптури" О. Красноголовця (2008), "Культурологія" О. Шевнюк (2009 з численними перевиданнями), "Декоративне мистецтво в практиці вчителя образотворчого мистецтва" Л. Плазовської (2013), "Історія костюма" О. Шевнюк (2009), "Словник термінів образотворчого мистецтва" О. Шевнюк (2013). Підготовлено до друку перший україномовний навчальний посібник з історії образотворчого мистецтва (О. Шевнюк). Всі перераховані видання отримали високу оцінку студентів і фахівців.

Викладачами кафедри дбайливо обладнано майстерні скульптури і художньої кераміки, класи рисунку та живопису, аудиторію для занять пластичною анатомією, клас композиції, наповнені реквізитом, натурними гіпсами, предметами, історичними костюмами та драперіями для постановок. Теоретичні класи устатковані медійним обладнанням – медіапроекторами, телевізорами, відео- та аудіоапаратурою. Складовими медійного забезпечення історико-мистецьких курсів стали оригінальні інтерактивні презентації, художньо-музичні композиції, бази даних комп'ютерних художніх енциклопедій, слайд-шоу, відеофільми, що дозволяють забезпечити ефективну складову процесу навчання та вмотивувати студентів до вивчення дисципліни.

Активне співробітництво кафедри з вітчизняними та зарубіжними інституціями також забезпечує ефективність навчально-методичного процесу. Випускова кафедра тісно співпрацює з відповідними кафедрами університетів України шляхом організації науково-практичних семінарів, зокрема, з Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Короленка, Південноукраїнським педагогічним університетом імені К. Ушинського, лабораторією естетичного виховання Національної академії педагогічних наук України.

Обмін інноваційними технологіями навчання образотворчого мистецтва постійно відбувається із закордонними інститутцями, зокрема, Гельсинським інститутом мистецтв і дизайну (Фінляндія), Стокгольмським Кунстфеком (Швеція) і Королівською академією мистецтв (Швеція). З метою адаптації студентів до освітніх вимог європейського освітнього співтовариства викладачі кафедри впровадили в практику навчання: французьку методику аналізу творів образотворчого мистецтва Ф. - Барб-Галль, для чого взяли участь в роботі Всеукраїнського науково-практичного семінару асоціації CORETA – ("Comment regarder un tableau" – "Як дивитися на картину" – Париж, Франція) на чолі з куратором дитячих програм Лувру Франсуази Барб-Галль, присвяченого проблемам музейної педагогіки, та польську методику "апропріації" творчого доробку видатних майстрів образотворчого мистецтва "Діалоги" автора Кінги Лапот-Дзієрви. Важливою складовою адаптації навчального процесу до вимог європейської освітньої спільноти стало проведення в жовтні 2014 року Міжнародного науково-практичного семінару спільно з Краківським педагогічним університетом імені Комісії народної освіти (Польща) та майстер-класів польських художників-педагогів для студентів спеціальності "Образотворче мистецтво" з методики навчання образотворчого мистецтва у школах Польщі.

Т. Волинець. Натюрморт. 2012

Практична підготовка студентів-образотворців до естетичного виховання учнів підкріплена активною просвітницькою роботою серед студентів і викладачів в музейно-виставковому середовищі міста Києва, щорічною організацією музейних проектів, серед яких – "Марафон на Терещенківській" (Музей російського мистецтва, Музей Варвари і Богдана Ханенків), "Символічний світ храму" (заповідник "Софія Київська"), "Скарби України" (Національний художній музей України), "Слідами київського майстра" зі скульптором **Володимиром Щуром**, "Очима сучасника" з Музеєм сучасного мистецтва, "Диво дитячої книги" з музеєм української літератури, а також участю в проектах "Пінчук арт-центра" і Гоголь-феста, в проведенні майстер-класів видатних митців України – живописця **Івана Марчука**, монументаліста **Л. Тоцького**, ілюстратора книги **В. Єрка**, майстрині **О. Білоус**, зустрічі з редакцією журналу "Арт-клас" та ін., а також майстер-класів зі створення традиційної української ляльки-мотанки, писанкарства, петриківського розпису, витинанки, оригамі. Широкий резонанс у пресі отримали персональна виставка до 60-річчя скульптора **Олександра Красноголовця** (2011), персональна виставка живописця **Володимира Труша** тощо.

Важливими етапами виставкової діяльності кафедри стали Перша Всеукраїнська виставка творчості студентів "Арт-дебют", відкрита для киян і гостей міста 2006 року в Центральній науковій бібліотеці імені В. Вернадського, та Друга Всеукраїнська виставка творів студентів, відкрита в Музеї Гетьманства протягом листопада-грудня 2010 року. Обидві виставки отримали схвальну пресу і відгуки спеціалістів, гідно презентувавши рівень креативних пошуків студентів-художників. Їх закономірним результатом стало відкриття в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова власної Художньої галереї, де за останні роки з успіхом пройшли виставки "Авторська фотографія", "Гра з вічністю", "Творчість молодих", "Український краєвид", ювілейна виставка до 175-річчя НПУ імені М. Драгоманова, щорічні виставки дипломних робіт студентів, перша персональна виставка магістра Анни Нечипоренко, міжнародна виставка польських художників-педагогів та інші.

Кафедра образотворчого мистецтва Інституту педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова досягла високого рівня ефективності підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва завдяки взаємодії художньо-творчих і методичних інновацій, естетизації навчального простору університету, залученню студентів до різних видів образотворчості, багатопланових культурних надбань, бурхливого мистецького сьогодення.

Олена ШЕВНЮК,
професор, доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри
образотворчого мистецтва

Марія Шеремет: "Хочеш зробити людині добро – зроби крок уперед до неї"

Нещодавно святкувала ювілей чарівна жінка – завідувач кафедри логопедії, заступник директора з наукової роботи та міжнародних зв'язків Інституту корекційної педагогіки та психології НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор Шеремет Марія Купріянівна. З цієї нагоди ми поспілкувалися із нею та привідкрили таємницю успіху цієї працелюбної пані.

– ***Маріє Купріянівно, ми знаємо Вас як талановитого керівника, науковця і педагога-дефектолога. Усі сили Ви віддаєте науці та підготовці висококваліфікованих логопедів для усієї України. Чому Ви вирішили пов'язати своє життя з дефектологією?***

– Скільки я себе пам'ятаю, упродовж усього усвідомленого життя я допомагаю іншим. Так було завжди. Дефектологія – це та галузь благородної професійної діяльності, де людина може себе проявити і як особистість, і як професіонал, і як науковець. В іншій професії я себе ніколи не бачила, і у жодному разі не хотіла б її змінити.

– ***Зі слів Ваших колег, Ви є зразковою "господинею кафедри". Та багатьом, мабуть, цікаво дізнатися, якою Ви є у повсякденному житті?***

– На це питання, я гадаю, краще можуть відповісти мої рідні – їм видніше. Єдине, що я можу сказати з упевненістю, – це те, що наскільки я вимоглива на роботі, настільки ж я вимоглива і вдома. Для мене важливо, щоб було гарно і чисто в квартирі, красиво і смачно – на кухні, щоб панували добрі і відкриті стосунки між рідними. Бо це – основа людського спілкування.

– ***Про що Ви мріяли, коли були студенткою, які проблеми Вас турбували?***

– Ще з першого курсу мене цікавила наука. Не з точки зору подальшого наукового росту – написання та захисту кандидатської та докторської дисертацій, здобуття наукового ступеню доцента та професора – про це й думки не було! Просто усе життя мене переслідують запитання "чому?". Наприклад, чому дитина з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення добре чує, але у неї порушена граматична сторона мовлення? Чому, коли люди втрачають мовлення після інсульту, то у одних воно відновлюється майже одразу, а в інших – лише частково, навіть незважаючи на логопедичну допомогу?

Можна сказати, що звичний для дітей 3-річного віку період "чомучок" у мене не зникає! І навіть зараз я маю надзвичайно розвинений пізнавальний інтерес. Я продовжую задаватися запитаннями "чому?". Мабуть, тому жодного разу і не пішла на іспит, не знаючи відповіді на усі екзаменаційні питання досконало. Я мала знати більше, ніж передбачено програмою, і ширше, ніж того вимагалося від студента. Таке відчуття – бажання знати більше – у мене упродовж життя!

Коли готувалася до пар, мене бентежило навіть не те, що я можу щось не знати, коли мене запитають викладачі, а те, як мені буде соромно, що я чогось не знаю. Пам'ятаю один випадок. У нас був курс патопсихології, який читав А. І. Селецький. Я захоплювалася ним як лектором, тим, як він умів тримати аудиторію та спілкуватися зі студентами. Іспит з цього предмету ми здавали усно. Я взяла білет, сіла готуватись. Мене почали відволікати хлопці-трієчники з проханням допомогти. Звісно, я почала їм підказувати, навіть не прочитавши питання свого білету. Екзаменатор зробив мені два зауваження і викликав відповідати. Я попросила ще кілька хвилин на підготовку, на що він відреагував лише погрозою поставити двійку. Повільно підходячи до його столу, тримаючи заліковку у руках, похапцем на ходу читала завдання свого білету. А. І. Селецький не задав мені жодного запитання. Мовчки взяв залікову, щось у ній написав, закрив, повернув мені і сказав: "Ви вільні". Я без жодного слова вийшла з аудиторії, ковтаючи сльози. Підбігли мої одногрупники, які очікували своєї черги під дверима. Почали засипати запитаннями: "Ну як?", "Здала?", "Скільки?". А я далі плакала. На шум підійшла куратор і поцікавилася моєю оцінкою. Я відповіла: "Два". Ніхто не міг повірити: "Як два?". Куратор взяла залікову книжку з моїх рук, відкрила і поглянула на мене із запитанням: "А де ж "двійка"? У тебе "п'ятірка"!".

Я дуже любила вчитися. І зараз люблю. Не лише дефектологія мене приваблювала. Для прикладу, наша викладач філософії Валентина Василівна мені єдиній поставила "п'ять" автоматом за залік! А тоді "автомати" ще не були введені як метод підсумкового оцінювання. Я читала філософію томами, захоплювалась філософськими трактатами різних епох. Мені навіть пророкували майбутнє філософа. Але я обрала дефектологію.

– ***Хто з Ваших вчителів для Вас є прикладом для наслідування?***

– Як науковець – це Є. Ф. Соботович – людина, яка досягала своєї мети, пройшовши складний шлях через терни. Як особистість і керівник – це Н. Ф. Засенко – зразок витриманості і такту. А якщо об'єднати науковця, особистість і керівника – то чудовий приклад для наслідування – це М. Д. Ярмаченко. Багато людських рис цієї видатної особистості мені хотілося б перейняти та мати такі надбання і в своєму житті.

– ***Якби можна було повернутися у минуле і щось поміняти, що б Ви хотіли змінити?***

– Залишити живими батьків... *(Очі Марії Купріянівни наповнилися сумом - автори)* Мої мама і тато померли рано і упродовж одного року. Для мене це була і є дуже тяжка втрата. Пройшло більше 45 років, а мій біль і досі не вщух, рана не загоїлась. Я щодня думаю про них та відчуваю цю гірку втрату.

– ***Який найяскравіший спогад, пов'язаний із Вашими батьками та родиною, виринає у Вашій пам'яті?***

– Мені було близько чотирьох років. Я не пам'ятаю, де точно це було, але мама й тато сиділи поряд, а я стояла між ними. І тато сказав: "Із Маняші виросте або велике ледащо, або велике ніщо, або велика і чуйна людина. Щось середнє не вийде". Мама лише усміхнулася. Чому я так запам'ятала ті слова, я не знаю. *(Тут вже сама Марія Купріянівна усміхається - автори).*

Уже в чотири роки я почала читати. Вечорами батьки проводили дуже багато часу з нами. Я була найменшою. Та завжди нас виховували міцною родиною: брат Анатолій і сестра Олександра постійно брали мене з собою, куди б не йшли. Ми гралися утрьох. І один за всіх та усі за одного – було нашим правилом. Батьки прищепили нам любов одне до одного, вчили нас взаємній підтримці з дитинства. Нас ніколи не карали. Найбільшим покаранням для мене було звернення батьків повним іменем. Коли я чула "Маріє!" – це означало, що я провинилася і заслужила гнів.

Також пам'ятаю, як батьки читали нам "Кобзаря". Мама читала, а потім ми усі разом аналізували прочитане. Багато слів мами і тата закарбувалося у моїй пам'яті вже тоді, але розуміння прийшло набагато пізніше. Тому, скільки б років не проходило, мій зв'язок із сім'єю не загубився із їхньою смертю. Навіть сьогодні я часто думаю: "А що б сказала мама на ту чи іншу ситуацію мого життя?", "Як би прокоментував мій вчинок тато?"...

– ***Якими досягненнями Ви пишаєтеся найбільше?***

– Якщо ви це питання поставите моїм рідним, то вони скажуть, що я завжди в роботі. Їм здається, що на вагах моїх досягнень робота переважає. Але це не так. Сім'я для мене значно важливіша!

Це може здатися не досить коректним, але я не можу поставити на одні терези наукові досягнення та вершину усього мого життя – сім'ю, стосунки з рідними. Я – прабабуся. Найбільша моя радість зараз – це правнук. Хоча маю лише доньку, та її чоловік для мене як син, а дружина онука – онучка. І я дійсно люблю їх як рідних дітей. Дуже пишаюся своїми теплими стосунками з родиною. Я оберігаю їх, бо це – моє багатство і найбільше досягнення.

– ***Ви – інтелігентна, мудра, гарна і успішна жінка. У чому секрет Вашого успіху?***

– Мабуть, у моїй вимогливості до себе. Я б навіть сказала, у надмірній вимогливості до себе. Це я взяла від батьків. Так вони нас навчали: перш ніж зробити зауваження комусь – спершу проаналізуй себе і свої дії.

– ***Яким є Ваше життєво кредо?***

– Якщо хочеш зробити людині добро – зроби крок уперед. Якщо хочеш зробити зло – зроби два кроки назад і добре подумай.

Це кредо моїх батьків. Вони керувалися ним усе життя і навчали так жити своїх дітей.

– ***Маріє Купріянівно, що є для Вас найбільшою цінністю у людях?***

– У першу чергу – стосунки між людьми. Їхня щирість та відкритість. Я не переношу неправду, нетерпима до неї. І в той же час я добре відчуваю, коли кажуть неправду.

А ще у мене відсутня заздрість. Зате в мені багато радості, коли я роблю добро або щось дарую людям. Це додає мені сил і наснаги.

– ***І наостанок, що б Ви хотіли побажати Вашим студентам та учням?***

– Студентам хочу побажати професіоналізму на кожному етапі свого становлення. Професіоналізм – це не лише знання. Знання можна здобути, але не бути професіоналом. Важливо мати якомога більше загальнолюдських якостей та рис, які для дефектолога є ядром, стрижнем його особистості.

Якщо ж говорити про своїх учнів, то можу сказати, що це моє багатство. Я пишаюсь усіма разом і кожним із них окремо. Усі вони уважні, толерантні, красиві, професіонали високого рівня. Коли я чую від колег похвалу на адресу своїх учнів, мені дуже приємно. У такі хвилини ще більше хочеться жити і працювати. Мої знання дали мені мої вчителі, і я хочу ними ділитися з іншими. Мені подобається це робити! Я побажала б кожному займатися тим, що приносить задоволення.

Спілкувалися
Наталія Базима та Олександр Козинець

Довідка

ШЕРЕМЕТ МАРІЯ КУПРІЯНІВНА – відомий вітчизняний сурдопедагог та логопед.

Народилася 10 січня 1945 року в с. Пугачівка Рокитнянского району Київської області. У 1974 році з відзнакою закінчила КДПІ імені О. М. Горького, отримавши кваліфікацію "Вчитель школи глухих та слабочуючих. Логопед". У 1979 році достроково захистила кандидатську дисертацію на тему "Готовність слабочуючих дітей до навчання в школі".

З 1983 р. почала працювати в КДПІ імені О.М. Горького спочатку за сумісництвом, а з 1985 року – на основному місці роботи на посаді доцента кафедри сурдопедагогіки та логопедії дефектологічного факультету. У 1997 році отримала вчений ступінь доктора педагогічних наук, захистивши дисертацію на тему "Психолого-педагогічні основи підготовки слабочуючих дітей до навчання в школі". З 1998 року завідує кафедрою логопедії. З 2001 року – професор університету, а з 2003 року – заступник директора Інституту корекційної педагогіки та психології з наукової роботи та міжнародних зв'язків.

Під її керівництвом захищено 3 докторських та 23 кандидатських дисертації. Має понад 300 наукових публікацій. Керівник наукової школи "Науково-методологічні засади та сучасні технології діагностики та корекції тяжких порушень мовлення". Нагороджена численними грамотами та подяками різних установ. "Відмінник освіти України". "Заслужений працівник освіти України".

Пам'яті професора Григорія Волинки

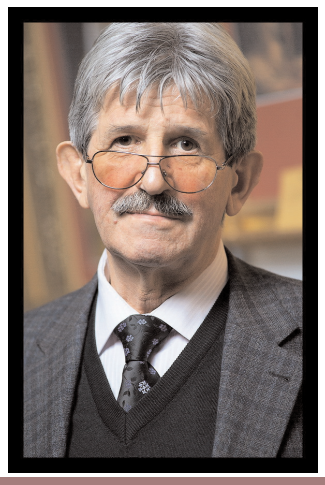

У квітні цього року виповнюється рік, як від нас пішов заслужений діяч науки і техніки України, академік Української академії політичних наук, доктор філософських наук, проректор з наукової роботи НПУ імені М. П. Драгоманова, професор Григорій Волинка.

Навесні 2014-го року колеги і друзі Григорія Івановича готували презентаційну книжку, яка б приурочувалась трьом ювілеям – 65-річчя від дня народження, 35-річчя науково-педагогічної діяльності в університеті та 25-річчя керівництва кафедрою філософії. У передвеликодневі дні минулого року Григорій Іванович Волинка залишив цей світ. За два тижні до ювілейних дат.

Пропонуємо вашій увазі тексти, які пронизані повагою і любов'ю. Пам'ять про мудрого керівника і філософа по життю в ці сумні для нас дні об'єднає велике коло людей, на яких вплинуло спілкування з Григорієм Івановичем Волинкою.

Життя філософії і філософія життя

Книга, присвячена творчому доробку Григорія Волинки, починається з тексту, написаного двома найближчими кафедралами вченого – Наталії Мозгової і Володимира Дорошкевича. На жаль, Володимир Олександрович восени минулого року також залишив цей світ. Але ми певні, що думки, закарбовані в наукових працях і на шпальтах нашої багатотиражки, мають важливе значення для майбутніх поколінь драгомановців.

Перш за все, хотілося б підкреслити, що в усі часи існували та існують серед нас світлі особистості, що притягують до себе доброзичливістю, інтелігентністю, толерантністю, високою освіченістю та ще багатьма іншими прекрасними якостями. Таким був Григорій Іванович Волинка.

…Моя перша зустріч з Григорієм Івановичем Волинкою відбулася восени 1977 року. Я була тоді студенткою третього курсу філософського факультету Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Наш курс щойно повернувся з колгоспу і з перших чисел жовтня розпочалися заняття.

На третьому курсі нам продовжували читати "Діалектичний матеріалізм", точніше, ми розпочали вивчати його третю частину – "Теорію пізнання". Перша й друга частини відповідно читались на першому і другому курсах: на першому – "Матеріалізм", який нам викладав проф. О. І. Яценко; на другому – "Діалектику", яку нам читав проф. В. О. Босенко, а на третьому мали читати "Теорію пізнання". І якщо предмет "Діалектичний матеріалізм" в цілому вважався серед студентів і викладачів одним із найскладніших предметів, то ще більше це стосувалось його останнього розділу – гносеології або теорії пізнання. Об'ємний курс з цієї дисципліни читав нам проф. І. В. Бичко – метр сучасної вітчизняної філософської думки, від лекцій якого й сьогодні філософське студентство перебуває у захваті. Семінарські заняття за лектором І. В. Бичко мав проводити ст. викладач В. І. Гусєв. Його ми й чекали на перший семінар з гносеології, але замість В. І. Гусєва в аудиторію увійшов елегантно одягнений і дуже приємний на зовнішній вигляд молодий чоловік в окулярах, який спокійно і якось зовсім по-домашньому почав розповідати нам досить складний теоретичний матеріал, який в його інтерпретації швидко ставав зрозумілим і доступним для нашого, щодо філософії, ще дитячого сприйняття. Цим молодим чоловіком і був Григорій Іванович Волинка – в той час аспірант другого року навчання по кафедрі діалектичного матеріалізму. Науковим керівником Григорія Івановича був тодішній декан філософського факультету – П. С. Дишлевий, який займався вивченням і розробкою філософських проблем природознавства. У нього було багато аспірантів, яких на факультеті називали "дишлоїдами" за їх неабиякі наукові здібності, високий інтелект та приналежність до наукової школи П. С. Дишлевого. Це справді була у ті часи найбільш інтелектуальна та креативна молодь філософського факультету. І ми, студенти третього курсу, дивились на них як на небожителів. Вони здавались для нас недосяжно розумними і дуже дорослими. Одним із них і був Гриша (як його між собою ми називали).

Семінари Григорія Івановича стали для нас справжніми уроками "сократівської майєвтики". Я пам'ятаю, яку безцінну літературу з гносеології відкривав для нас Григорій Іванович: ми зачитувались В. О. Лекторським, Б. М. Кедровим, П. В. Копніним, Е. В. Ільєнковим, К. І. Мегрелідзе. Праця останнього "Основні проблеми соціології мислення" повністю перевернула наше до того примітивне бачення природи людського мислення. Ми зачитувались цією книгою, ретельно конспектували її. У мене досі зберігся ґрунтовний конспект цієї праці К. Р. Мегрелідзе. Лише багато років потому я дізналась, що Мегрелідзе загинув у концтаборах, а тоді, в далекому 1977 р. у передмові до "Основних проблем соціології мислення" було написано, що він загинув у 1944 р. на фронтах Великої вітчизняної війни.

Зараз я вже розумію, що певна налаштованість на логіко-гносеологічну проблематику залишилась у мене на все життя завдяки спілкуванню на тих семінарах з Г. І. Волинкою, а пізніше – з Ю. В. Кушаковим. Це були найяскравіші бесіди з молодими вченими тих часів. Саме тому логіко-гносеологічній проблематиці були присвячені мої і кандидатська, і докторська дисертації, ця ж проблематика склала основу тих навчальних курсів, які я викладаю й сьогодні – "Філософія й методологія науки", "Традиційна логіка", "Математична логіка", "Логіка і методи логічного аналізу тексту" і т.д.

На семінарських заняттях Григорій Іванович розповідав нам про свої наукові інтереси, які були присвячені онтологічним і методологічним засадам стилю мислення в природознавстві XX ст. Розповідав нам також про свої поїздки до Валентина Фердінандовича Асмуса у Переделкіно, до м. Дубна Московської області, у ті часи найбільшого центру з досліджень у галузі ядерної фізики, до Казані, до Обнинська, до Москви на міжнародні наукові симпозіуми з філософії науки. Ми замріяно слухали і щиро вірили, що колись і ми будемо аспірантами і долучимося до таких величних наукових справ.

Пройшло декілька років… Йшов вже 1981 рік. Я закінчила філософський факультет і після двох років викладацької діяльності в Київському політехнічному інституті була згодом направлена до аспірантури за спеціальністю "діалектичний і історичний матеріалізм" на кафедру філософії до Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького. І тут я знову зустріла Григорія Івановича – він вже захистив кандидатську дисертацію і працював асистентом цієї ж кафедри. Григорій Іванович дуже швидко пішов вгору – згодом став парторгом кафедри, а через деякий час секретарем всієї парторганізації педагогічного інституту. Я добре пам'ятаю, як його кандидатуру обговорювали і рекомендували на кафедрі на посаду старшого викладача.

З 1989 р., після успішного захисту докторської дисертації, Григорій Іванович очолив кафедру філософії. Під опікою Г. І. Волинки кардинально змінилась проблематика кафедральних наукових досліджень. Вони все тісніше пов'язувались тепер із питаннями духовних засад розбудови держави, із світоглядними запитами вищої педагогічної освіти, з історією вітчизняної і зарубіжної філософії. Історико-філософська школа, що склалася на кафедрі філософії під керівництвом Григорія Івановича, досить плідно працює над проблематикою світової і української філософії. Його вихованцями, які працювали у руслі зазначених питань, були підготовлені і захищені 15 кандидатських і 7 докторських дисертацій.

Хочу відзначити, що Григорій Іванович, займаючи відповідальні адміністративні посади, завжди лишався глибоко інтелігентною, толерантною людиною і ніколи не відносився до людей зверхньо, формально або безвідповідально. Він завжди наголошував, що не можна адмініструванням і силовими засобами залучити когось до плідної наукової роботи. Завжди члени його кафедри (і не тільки вони) відчували його допомогу в подоланні будь-яких труднощів на освітянській ниві. Саме завдяки цим рисам його особистості колектив кафедри сьогодні не втрачає наукового запалу і творчої наснаги. Він завжди підтримував вогник творчого натхнення серед своїх однодумців. А певні життєві обставини, які нерідко призводять до душевної розгубленості і навіть до відчаю, мудрими міркуваннями Григорія Івановича оберталися не просто благом, але ще й певною життєвою перспективою.

Не можу не пригадати наші незабутні наукові розвідки кінця 90-х – початку 2000 рр., коли ми у кафедральному колективі трьох авторів (Г. І. Волинки, В. О. Дорошкевича, Н. Г. Мозгової) здійснювали цікаві невеликі дослідження з минулого нашого рідного міста, які знайшли своє втілення у статтях про родину Михайла Булгакова, про Миколу Федорова – засновника російського космізму, про часопростір Київської духовної академії.

Це були незабутні часи… Я з Володимиром Олександровичем Дорошкевичем розшукувала в архівах Києва та в Інституті Рукопису важливі для нашого дослідження документи, ми їх обробляли, але ступінь їх узагальнення Григорієм Івановичем завжди вражав високим теоретичним рівнем. Коментуючи нашу роботу, Дорошкевич завжди зауважував: "Наталя Григорівна, ми з Вами лише землекопи". Але нам з Дорошкевичем було за щастя працювати хоча б землекопами, бо ми були залучені до якогось таємничого процесу, сакральність якого розумів лише наш Гуру. Розрізнені факти, розкопані нами в архівах, які до цього були хаотично розпорошені в минувшині, в роздумах Григорія Івановича якимось дивним чином вибудовувались і шикувалися у впорядковану систему, більш того, в цій системі вимальовувалась причинно-наслідкова закономірність розгортання до цього незрозумілих фактів та подій. І це завжди вражало як мене, так і Володимира Олександровича.

Наталія МОЗГОВА,
доктор філософських наук, заслужений працівник освіти України, професор
Володимир ДОРОШКЕВИЧ,
кандидат філософських наук, професор

Філософ-романтик

ЛЮДИ ГОВОРЯТЬ, що талановита людина – талановита в усьому. Таким був Григорій Іванович Волинка.

Талановитий учений, педагог і керівник. Григорій Іванович був професійний філософ з грунтовною освітою Шевченківського університету, з власною науковою школою, з величезним переліком наукових праць та цілою когортою вдячних учнів. Його науково-організаційні таланти завжди були у полі зору керівництва і активно використовувалися на високих керівних посадах. Філософська глибина і життєва мудрість Григорія Івановича дозволяли швидко і посутньо розставити акценти у науковому дискурсі в будь-якій аудиторії. Його глибокі філософські знання та уміння доступно і образно розповісти складні філософські теорії, новітні дослідження завжди зачаровували студентську аудиторію. Неодноразово сама була свідком, як його яскрава розповідь про своїх університетських викладачів, роки навчання спонукала студентів до творчої діяльності, до власних перших філософських пошуків. Широта душі Григорія Івановича робила його доступним для вихованців, а вимогливість і принциповість були завжди результативними і мобілізуючими у спілкуванні з ними.

Але найбільший талант Григорія Івановича, як на мене, – це його уміння зберегти щирість і безпосередність сприйняття. Успішний учений і педагог – тонкий лірик і романтик. В сучасному світі зберегти гармонію цих дорогоцінних людських якостей мало кому вдається.

Пригадую, як ми з Григорієм Івановичем, моїм науковим консультантом, йшли вулицями нічного Львова після захисту дисертації. Ми всі були зачаровані його щирим захопленням красою міста, його глибокою ерудицією і яскравою розповіддю про архітектуру та історію Львова. Величезний оберемок квітів ми поклали до пам'ятника Тарасу Шевченку, і Григорій Іванович читав його поезію, жваво спілкувався із львів'янами.

Він тонко відчував красу цього світу. Не випадково серед його хобі було фіксувати на фотоплівку портрети людей, вишукані композиції квітів, пейзажі, несподіваний ракурс звичних об'єктів. Його талант людини увиразнявся тонким гумором, легкою іронією і позитивним настроєм на життєву хвилю.

Талановитій людині, талановитому ученому, талановитому педагогу шаною і повагою лягають Шевченкові слова:

"Я люблю или, лучше сказать, обожаю все прекрасное как в самом человеке, начиная с его прекрасной наружности, так само, если не больше, и возвышенное, изящное произведение ума и рук человека".

Тетяна АНДРУЩЕНКО,
доктор філософських наук, заслужений працівник культури України, професор

Кілька слів про Вчителя

З ГРИГОРІЄМ ІВАНОВИЧЕМ ВОЛИНКОЮ вперше ми зустрілися у далекому 1990 році. Він виявився першою людиною в нашому університеті, з ким мені довелося познайомитися й мати розмову. Звичайно, це надто голосно сказано – вести розмову. Про що йому, тоді одному з наймолодших докторів наук, котрий нещодавно очолив кафедру філософії провідного столичного вузу, було розмовляти зі мною, хлопцем, який щойно закінчив навчання на філософському факультеті...

Важко сказати, що саме розгледів в мені тоді Григорій Іванович й чому взяв працювати на кафедру. Не мені судити, але якщо й був в мені якийсь потенціал, то над ним належало ще працювати та працювати. Моїм же першим враженням було міцне рукостискання, яким вітав професор. У мене викликають довіру люди, які вітають міцним рукостисканням. Й довіру я відчув до Григорія Івановича буквально з першої зустрічі. Усі наступні роки я не переставав переконуватися, що Григорію Івановичу можна довіряти. У наш складний час (втім, хіба ми знаємо часи не складні?) професор Волинка залишався незмінно надійним.

Думаю, що не помилюся, якщо скажу, що не одна сотня людей в нашому університеті зробила крок (а то й не один) вперед у своїй науковій та професійній кар'єрі виключно завдяки вмінню Григорія Івановича в потрібну хвилину підставити своє могутнє плече, в найвідповідальний момент сказати своє вагоме слово.

Звичайно, кожен з нас є по-своєму унікальним та навіть геніальним. У якийсь момент чи не кожному з нас (принаймні, у молоді роки) здається, що йому вдалося сказати Urbi et Orbi своє неповторне слово, гідне філософських анналів. Іноді бува здається, що вже одного факту написання тексту достатньо для визнання. Якщо не світового, то гідного наукового ступеня напевно. Однак це далеко не так. Життя – штука сувора, й без допомоги наукового керівника або консультанта торувати шлях надзвичайно складно. Й цю допомогу Григорій Іванович незмінно надавав.

Я й на своєму особистому досвіді переконався, що без підтримки Григорія Івановича ані моя кандидатська (Г. І. Волинка був науковим керівником), ані моя докторська дисертація (Г. І. Волинка був науковим консультантом), напевно, так і не були б закінчені. Й звичайно, їхньому захисту надзвичайно серйозно сприяло те, що на титульному аркуші було прізвище Волинки. У філософських наукових колах всім добре відомо, що дисертанти, котрі пройшли школу такого вчителя, як Григорій Іванович, порожні тексти не пишуть. Професор такого не подарує.

Його знання філософії та життя ні в якому разі не пригнічували співрозмовника, а стимулювали його братися за книжку й читати. Григорію Івановичу майже ніколи не доводиться когось змушувати писати дисертацію або статтю. Розмовляючи з колегою (чи молодим, чи вже й не дуже), Вчитель так тонко підводив співрозмовника до думки про необхідність працювати, що для нормальної порядної людини й виходу іншого не залишалося, як читати, читати й читати. А якщо людина читає, то у неї цілком природно з'являється потреба писати.

Наше спілкування з Григорієм Івановичем ніколи не мало формального характеру. Це були швидше бесіди, роздуми, в процесі яких формувалася спільність поглядів не тільки на філософські, а й на світоглядні питання.

Ігор НЕМЧИНОВ,
доктор філософських наук, професор

Слово про наставника

ПЕРША моя зустріч з Григорієм Івановичем відбулася на початку липня досить далекого вже 1997 року. Щойно отриманий диплом про закінчення тодішнього педагогічного факультету, нині Інституту педагогіки і психології нашого Драгомановського університету, подальші плани на повноцінно доросле життя, і знову вибір шляху. Можливості різні, іноді несподівані. Так сталося, що за згодою найдорожчих людей я спробував піти далі, продовживши навчання в аспірантурі. Напевно, в цьому проявилося те, що називають Божим промислом, бо як інакше пояснити, що остаточне рішення було прийняте щодо історії філософії ? Стежка привела на кафедру філософії.

Того літнього ранку з особливим хвилюванням я переступив поріг кафедри. Адже позаду лишилася не тільки студентська пора, а й перші кроки у світ філософських наук. В ці ж хвилини, коли справа вимагала звернутися особисто до майбутнього керівника, і почалася історія нашої спільної з Григорієм Івановичем справи. Що сказати: доктор філософських наук, професор, академік Академії політичних наук України, а поряд – учорашній студент, який побажав присвятити себе філософії? Та ще й без підготовки, зовсім з іншої спеціальності? Тоді довелося пережити справжнє випробування: стримане, навіть суворе слово про необхідність ще раз обміркувати свій вибір, можливо, звернутись на іншу кафедру. Як це нагадує перевірку усвідомлення і твердості наміру, не побоюся сказати, настоятелем монастиря, адже йдеться про справу життя і справжнє, достойне учнівство, і взагалі, про входження до відповідальної та почесної спільноти! Тим більша і небезпека відмовитись, піти назад. Але... Наступні місяці – час підготовки до вступних іспитів до аспірантури, їх успішне складання. Нове життя: вибір теми майбутньої кандидатської дисертації, велика школа самоосвіти, заняття з філософії. У першому півріччі наш потік працював зі світлої пам'яті Олексієм Пилиповичем Павелком, а весна 1998 року – в головному корпусі рідного університету головні філософські науки нам викладав наш наставник. Ще від того часу зберігаються спогади про те, як на лекціях і семінарах ми, аспіранти першого року навчання, у передчутті складання кандидатського іспиту намагалися виконати всі необхідні види робіт, а особливо бути достойними рівня володіння своєю наукою, який засвідчив Григорій Іванович. Саме він не стільки переповідав думки великих мислителів (яка небезпека механічного переказування прочитаного чатує на кожного, хто пробує себе в освіті!), скільки запрошував, вів нас до того, щоб ми бачили набагато більше, ніж маємо перед очима або навіть зберігаємо в пам'яті. Звісно, ніхто з нас, навіть якби й схотів, не міг уже відмовитися і від великої роботи прочитання значного масиву філософських текстів, і від усіх зусиль опанувати їх, віднайти потрібне для справжнього науковця, щоб достойно і вільно почуватися у своїй галузі знань.

Далі – іспити складені, а життя знову ставить питання руба: наскільки твердим є намір серйозно працювати? І в цей час Григорій Іванович став для мене не лише вимогливим керівником, а й справжнім учителем, який завжди може зрозуміти труднощі, допомогти в їх подоланні, підказати розв'язання складних завдань і в освітній, і в дослідницькій праці. З різних причин я вийшов на захист у 2005 році. Напевно, слід було обов'язково пройти особисту школу Григорія Івановича: невтомний, наполегливий, з усією уважністю збір матеріалів, своєрідне "життя в бібліотеці", написання і видання журнальних статей, високоякісне читання лекцій, ведення семінарів, неупереджена, за високою планкою перевірка і оцінювання знань учнівської молоді. І, звичайно, робота над текстом дисертації. З року в рік, особливо після успішного захисту і отримання ступеня кандидата філософських наук, наш керівник і вчитель передає нам особливу, неповторну рису справжнього філософа. Нехай мені вибачать деяку пафосність, але не можна не згадати тут, наскільки Григорій Іванович умів побачити нове і незнане у спадщині мислителів від Стародавності і до наших днів, у багатьох томах їхніх творів, не один раз перечитаних за цей час. Бувало, після кількох занять часто почуваєшся виснаженим, але варто прийти на звичайне засідання кафедри, і після вирішення виробничих питань з яким відчуттям оновлення сил запам'ятовуються слова нашого наставника чи то про Платона і Аристотеля, чи про Спінозу і Локка, чи про походження філософії або вибір методів власних досліджень! Хоч яка втома, а іноді й далеко не найкращий стан, але варто послухати й прийняти до розуму і серця бесіду Григорія Івановича – і весь негатив зникає! Тільки праця, тільки пошук і віднайдення, тільки здобуток – ось не лише дороговказ для кожного з нас, а й справжня підтримка, без якої навряд чи можна обійтися тому, хто вирішив ґрунтовно трудитися у науці.

Якщо б у мене спитали, чому я навчився в Григорія Івановича, то відповів би, що найперше – це бути людиною, бути собою, найкраще, належним чином і належного часу робити свою справу. Долати самого себе таким, яким сам собі не подобаєшся, завжди пам'ятати, що наше життя далеко не обмежується і не може обмежитися буденністю, навіть часом. Адже людина завжди долає ці межі, така в неї природа і сутність. Багато ще хочеться сказати...

Богдан МАТЮШКО,
у 1997 – 2000 роках аспірант кафедри філософії НПУ імені М. П. Драгоманова, від 2000 року викладач, кандидат філософських наук, доцент, докторант

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ

інститутів Університету ім.М.П.Драгоманова за 2014 рік **(тис.грн.)**

№ п/п	Назва Інститутів і факультетів	Надійшло коштів	З/пл з нарах-ям	Матер-и і обл-я	Кап.і пот.р-т	Відряд - ження	Обов-і пл.	Послуги в т.ч. ком-ні	Накладні вид-ки	Вид-ки разом	+ / -
1	**І-т Корекційної педагогіки**	9 565,2	3139,9	21,3		12,8	157,2	262,0	1 694,9	5 288,1	***4 277,2***
2	**І-т Іноземної філології**	7 350,9	4168,0	22,7		2,7	145,6	242,7	1 302,6	5 884,3	***1 466,6***
3	**І-т Педагогіки і психології**	6 279,8	3357,5	61,4		6,2	116,7	194,5	1 112,8	4 849,1	***1 430,7***
4	**І-т перепідготовки та підв.кв-ї**	13 464,3	9106,1	393,8		0,0	77,6	129,3	2 385,8	12 092,6	***1 371,7***
5	**І-т Політології і права**	4 363,0	2157,0	33,5		1,0	60,2	100,4	773,1	3 125,2	***1 237,8***
6	**І-т Соц.роботи та управл-я**	3 617,5	1689,5	16,6		0,0	93,6	156,0	641,0	2 596,7	***1 020,8***
7	**І-т розвитку дитини**	4 356,0	2281,1	74,5		5,9	89,0	148,3	771,9	3 370,7	***985,4***
8	**Вечірній факультет**	1 452,8	581,1	0,6		0,0	7,4	11,7	257,6	858,4	***594,4***
9	**І-т Мистецтв**	4 510,8	2900,7	120,6	149,8	0,0	63,9	106,5	799,3	4 140,8	***370,0***
10	**І-т Природн.геогр-ї освіти**	2 943,2	1941,3	62,7		67,9	92,3	154,1	521,3	2 839,6	***103,6***
11	**І-т соц-ї,псих-ї та соц-х ком-й**	3 332,5	2447,5	32,1		0,3	73,7	122,9	590,5	3 267,0	***65,5***
12	**І-т упр-я та економіки освіти**	3 262,2	2581,7	165,3		5,1	40,9	68,2	578,1	3 439,3	***-177,1***
13	**І-т Фіз.вих-я та спорту**	2 170,1	1855,4	8,2		6,4	62,1	103,6	384,5	2 420,2	***-250,1***
14	**Кримський гуманітарний ф-т**	222,7	470,5	0,0		2,4	0,0	0,0	39,5	512,4	***-289,7***
15	**І-т Української філології**	2 885,4	2525,0	88,6		2,2	103,2	172,0	511,3	3 402,3	***-516,9***
16	**І-т Історичної освіти**	1 192,8	1235,9	32,2		0,7	91,9	153,3	211,4	1 725,4	***-532,6***
17	**І-т Фізики та математики**	1 334,6	2050,1	32,7		12,3	92,7	154,5	236,5	2 578,8	***-1 244,2***
18	**І-т маг-ри,асп-ри,докт-ри**	292,7	1551,3	26,8		0,0	4,9	8,2	51,9	1 643,1	***-1 350,4***
19	**І-т інформатики**	1 163,9	2267,6	53,3		2,5	28,9	48,2	206,2	2 606,7	***-1 442,8***
20	**І-т Філософської освіти і науки**	2 078,4	3365,0	23,2		0,2	62,4	104,1	368,3	3 923,2	***-1 844,8***
21	**Інженерно-педагогічний ін-т**	527,2	2647,4	34,9		2,7	32,2	53,6	93,4	2 864,2	***-2 337,0***
	Всього за навчання	***76 366,0***	***54 319,6***	***1 304,7***	***149,8***	***131,3***	***1 496,4***	***2 494,1***	***13 531,9***	***73 427,8***	***2 938,2***
1	Оренда приміщень, інші надх-я	3 520,7		4,0			505,6	23,6	626,6	1 159,8	2 360,9
2	Гуртожитки	12 676,5	2 045,9	1 789,7	241,5		334,0	3 701,4	2 246,2	10 358,7	2 317,8
3	Спорткомплекс	2 298,2	1 947,6	156,5			310,7	32,7	407,2	2 854,7	-556,4
	Разом:	**94 861,4**	**58 313,1**	**3 254,8**	**391,3**	**131,3**	**2 646,7**	**6 251,8**	**16 811,9**	**87 800,9**	**7 060,5**

Розвиток університету

Запрошуємо до оновленої актової зали

У НАЦІОНАЛЬНОМУ педагогічному університеті з нагоди 180-річного ювілею оновили актову залу в головному корпусі. Урочисту стрічку перерізав ректор вишу **Віктор Андрущенко** та голова трудового колективу **Іван Горбачук**. Завдяки вдалому вибору кольорів, що, до речі, тонують з корпоративним кольором університету, зала стала просторішою та світлішою. Сцена набула нового обрамлення і вигляду. Планове оновлення відповідних залів і аудиторій в НПУ продовжується.

Звітуємо, плануємо!

Науково-навчальний центр “Синевир” готовий приймати студентів

Науково-навчальний центр (ННЦ) “Синевир” Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова готовий приймати студентів для проходження навчально-польової практики. Перший заїзд очікується 13 травня. Про це розповів директор ННЦ “Синевир” Анатолій Дербак, аналізуючи проведені роботи з облаштування території та корпусів центру, здійснені впродовж минулого року.

“Протягом минулого зимового періоду працівники науково-навчального центру налагодили постійне водопостачання та побудували новий житловий корпус, де зможуть комфортно проживати додатково ще більше студентів. Загалом центр одночасно може прийняти 80 чол. У будівлі є всі зручності. Бажаючі купаються у чані з мінеральною водою чи прогулюються до мінерального джерела “Колочава”, де можна вільно напитися лікувальної води скільки завгодно. Для студентів забезпечено доступ до мережі Інтернет, облаштовано додаткові місця для відпочинку, ведеться підсобне господарство”, – перераховує зроблене пан Анатолій.

Проходячи практику у Колочаві, студенти київського вишу зможуть відвідувати та досліджувати екологічні стежки. Окремим пунктом проходження практики студентів стане робота із учнями середніх шкіл, що розташовані у межах НПП “Синевир”. Особливо тісна співпраця налагоджена з Синевирсько-Полянською ЗОШ І-ІІІ ст. і Меришорською ЗОШ І-ІІ ст.

У вільний від навчання час для студентів та викладачів проводяться екскурсії до визначних місць НПП “Синевир”: одного з семи чудес України – озера Синевир; єдиного в Україні Центру реабілітації бурих ведмедів; візит-центру парку і експозиції лісосплаву; походи в гори тощо. Працівники національного парку завжди професійно забезпечують студентів відповідною екскурсійною і еколого-освітньою роботою.

На засіданні табірної комісії, що недавно відбулася в Національному педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова, обговорювалися питання подальшого розвитку ННЦ “Синевир”. Розширення та розбудова центру дасть поштовх соціально-економічному розвитку регіону і допоможе вирішити бодай частково проблему безробіття у Колочаві.

“Велика подяка за побудову та розширення НЦЦ “Синевир” ректору університету Віктору Андрущенку, першому проректору з організації навчально-виховної роботи і економіки Олегу Падалці, голові профкому Івану Горбачуку та директору НПП “Синевир” Миколі Дербаку. Всі вони разом створили чудові умови для проходження практики, навчання та відпочинку студентів і викладачів університету, – каже директор ННЦ “Синевир” Анатолій Дербак. – *Крім того, після закінчення сезону практик наш центр готовий прийняти на відпочинок усіх бажаючих. За детальною інформацією потрібно звертатися у профком університету. А невдовзі буде створено власний сайт ННЦ “Синевир”.*

Фото Катерини Носової

Педагогічні КАДРИ газета

Газета Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова “Педагогічні кадри”. Свідоцтво про реєстрацію КІ №30 від 27.01.94 р.

Головний редактор Сергій Русаков
Літературні редактори
Галина Голіцина, Людмила Кух
Комп’ютерне складання і верстання Тетяни Ветраченко
Фото Василя Тимошенка
Наша адреса: м. Київ-30, вул. Пирогова 9, редакційний відділ, тел. (044) 239-30-85, факс 234-75-87, e-mail: gazeta@npu.edu.ua

Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова
м. Київ—30, вул. Пирогова, 9
e-mail: Npu.press@i.ua
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002 р.

Видрукувано у друкарні НПУ імені М. П. Драгоманова.
Наклад 1000 примірників.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.
Позиція редакції не завжди збігається з авторською.
Рукописи не рецензуються і не повертаються.